

FØR DEBATTEN

Af Mads Lidegaard

Fjernsynet laver Grønlands-høring. Statsministeren har bebudet en debat i folketinget om hele Grønlands-politikken. Der skal gøres status, og folketinget står overfor den meget vanskelige beslutning, om denne politik skal fortsætte efter de nu gældende retningslinjer, eller om den skal ledes ind i en ny bane.

Det er ikke mærkeligt, at man ønsker denne debat. Man startede for 20 år siden nyordningen, hvis første mål var at fjerne den sociale nød i landet – at forbedre livsvilkårene sundhedsmæssigt, uddannelsesmæssigt og økonomisk. Selvfølgelig findes der stadig sådan nød i Grønland – hvor gør der ikke det? Men det er ikke længere det altdominerende og iøjnefaldende problem. Stort set har vi nu opbygget det grønlandske samfund infrastrukturelt til et stade, som socialt, teknisk og økonomisk hører hjemme i det rige Vesten og ikke i et u-land, selvom der jo ingenlunde er paritet mellem leveforholdene i Grønland og Danmark. En undtagelse danner bygderne, hvor koncentrationspolitikken bevidst har holdt udbygningen tilbage. Der har man stadig store infrastrukturelle problemer.

For samfundet som helhed er problemet nu at skabe en naturlig hjemmegroet udvikling på det givne grundlag, at udnytte det tekniske grundlag, som er lagt, til en fortsat udvikling i retning af et fungerende moderne samfund. Det er denne fase, man nu står overfor og skal planlægge. Og der skal planlægges, ikke blot for et nyt tiår, men længere ud i fremtiden, for det, man nu gør, vil uvægerligt præge udviklingen langt ind i næste århundrede.

Det er nemlig meget store og principielle problemer, man står overfor og må tage stilling til, før en detailpolitik kan tilrettelægges:

Skal man forudsætte et Grønland, som er integreret i Danmark som en videst muligt normal dansk landsdel med en på alle måder gennemført ligestilling som konsekvens?

Eller skal man imødesee udviklingen af et mere og mere selvfungerende og egenartet grønlandsk samfund, som økonomisk og politisk har sine egne regler?

Hvordan skal den lønpolitiske og erhvervspolitiske politik anlægges ud fra disse forskellige forudsætninger?

Og på samme måde: Hvordan skal byrder og opgaver fremover fordeles mellem Grønland og Danmark?

Hvordan skal man overhovedet erhvervsmæssigt planlægge en fremtid for den hastigt stigende befolkning?

Hvordan skal man forudsætte den kulturelle udvikling, det grønlandske sprogs og den grønlandske kulturs fremtidige rolle i processen?

Hvordan skal man mildne de alvorlige menneskelige vanskeligheder, som den voldsomme omvæltning har ført med sig?

— — —

Danmark har i sin Grønlandspolitik altid bevæget sig i en vanskelig balanceakt mellem to afgrunde: På den ene side en for hårdhændet kurs, som lod grønlænderne tilbage i sult og nød. På den anden side en formynderisk social understøttelsespolitik, som fratog grønlænderne ansvar og selvrespekt og derved nedbrød deres selvholdelsesevne. Og lige så forargeligt det er at svigte en næste i nød, lige så ulykkeligt kan det være, hvis man tager den naturlige udfordring så meget fra mennesker, at de mangler motivation til egen aktivitet og initiativ.

Det har vel netop helt op til idag været en af hovedfejtagelserne ved vores Grønlandspolitik, at vi har forestillet os, at grønlænderne ville motiveres ud fra de samme impulser som vi selv, ønske om større velstand og økonomisk konsolidering, — handle ud fra de samme behov. Og vi er hver gang blevet skuffede, fordi motivationen har svigtet og passivitet er blevet resultatet.

Denne gamle problematik, balanceakten, er lige så aktuel idag som nogensinde.

— — —

Folketinget skal nu prøve at styre den grønlandske skude mellem disse farlige skær. Men denne i forvejen vanskelige sejlsads bliver endnu vanskeligere, fordi store tågedannelser hindrer det frie udsyn. Man må handle med flere ubekendte faktorer:

Ingen ved, hvordan klimaet og dermed fiskeforekomsterne, hovedgrundlaget for landets erhvervsliv, vil udvikle sig i de kommende årtier. Just nu synes udsigterne nok så dystre.

Ingen ved, om mineralforekomsterne vil vise sig at kunne ændre landets økonomiske og erhvervsmæssige betingelser radikalt.

Vi må erkende, at det har været umuligt for grønlænderne under nyordningens kaotiske omvæltning og dens totale økonomiske afhængighed af Danmark at nå frem til et afklaret og holdbart grønlandsk syn på de principielle hovedproblemer. Vi har derfor ikke noget klart grønlandsk standpunkt at holde os til.

Vi kan ikke overskue, hvor langt vore egne politiske og økonomiske normer har gyldighed i den grønlandske situation.

Vi ved ikke, hvor vores egen udvikling vil føre os hen i den næste menneskealder.

Og der er en masse specialviden, vi ikke har – f. eks. noget så elementært som, om tosprogethed for en hel befolkning på længere sigt overhovedet er praktisk mulig, når sprogene er så forskellige som vore.

— — —

Når man sådan på god grønlandsk vis må sejle mellem skær og i tåge, kan det være godt at have enkelte ledestjerner, som titter ned gennem tågebankerne og giver et vist holdepunkt for kursen. Det skulle heller ikke være så vanskeligt at få øje på dem:

1) Det må stå fast, at grønlænderne har forladt deres statiske isolation for stedse, er gået ind i en udvikling, som ikke kan standses, og er trådt i kontakt med den øvrige verden, og derfor må de leve på dens betingelser.

Det kan stadig stimulere vore halvromantiske instinkter at fantasere om grønlandernes tilbagevenden til naturen. Og det urgamle fangererhverv vil også i fremtiden have en funktion i Grønland. Men det kan allerhøjest blive en udvej for et lille mindretal af den hurtigt stigende befolkning – og vil aldrig kunne løse de store problemer. Udvandrergruppen i Kangerdlugssuak, som i denne sommer måtte undsættes i en hungersituation, kan også fortælle om naturlivets uholdbarhed under moderne samfundsforhold.

2) I denne hårde verden, som grønlænderne nu er blevet en del af, og under de naturmæssigt særdeles hårde vilkår i Grønland endnu mere, vil grønlænderne, hvilke veje de end vælger at gå, i alle tilfælde få brug for de egenskaber, de fra gammel tid er berømte for: Nøjsomhed, hårdførhed, udholdenhed, opfindsomhed, flid og selvhjulpethed, evnen til at tage egen skæbne i egen hånd. Og disse egenskaber må støttes af solide kundskaber om den verden, de er en del af, og det arbejde, der kræves af dem – hvad enten de skal leve i Grønland, eller et overskud af dem bliver tvunget til at udvandre.

3) Det må derfor under alle omstændigheder og uanset alle blinde makkere være rigtig politik

at uddanne og dygtiggøre så mange som muligt så langt som muligt, at give faglige færdigheder og kundskaber – og at give viden om og forståelse for det moderne samfund og dets funktioner og krav, – om hele den verden, Grønland er ved at blive en del af, – og

at anlægge en politik og en samfundsstruktur, der appellerer til og fremelsker de just nævnte egenskaber, og forstå, at udviklingen af dem er af langt højere prioritet end almindelig social velfærd.

4) Det må stå fast, at de afgørelser, vi træffer, må være dikteret af en selvfølgelig solidaritet med grønlænderne som landsmænd og af ønsket om at lægge en kurs, der efter deres og vores bedste overbevisning tjener dem bedst på længere sigt.

Vi må *ikke* lade os føre på afveje af irrelevante hensyn,
af ønsket om at slippe billigere økonomisk,
af smånationalistiske prestige-hensyn til grønlændernes stærkere eller svagere hæn-
gen ved rigssamhørigheden,
af hjemmedanske politiske doktriner og magtkampe,
af teknokraternes perfektionisme og de barmhjertiges sentimentalitet – eller
af falske idealer, som menneskevenner tuder os i ørerne.

— — —

Eet er søkort at forstå — — —

Vi andre teoretikere kan – som her forsøgt – tegne kortet op. Det er folketinget,
som må lægge kursen under de nu eengang givne betingelser, mellem skær og i tæt
tåge. Vi kan kun ønske, at det vil lykkes at lægge den rigtigt, at folketingets med-
lemmer vil handle som folkets vise mænd og kvinder. For her er taktik og kund-
skaber ikke nok, her kræves visdom.